

YRITTÄJÄ REHABILITAATIOMENETTELYISSÄ

Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke
Kirjallinen työ insolvenssioikeuden kurssilla 2006

Laatija: Pekka Lindberg

Ohjaaja: Tuomas Hupli

Maaliskuu 2007

SISÄLLYSLUETTELO

LÄHTEET	3
LYHENTEET	5
1. JOHDANTO	6
1.1 Rinnakkaiset maksukyvyttömyysmenettelyt	6
1.2 Tilastotietoja	6
2. YSL:N JA VJL:N SOVELTAMISALAT	7
2.1 Yrityksen saneeraus	7
2.2 Yksityishenkilön velkajärjestely	8
2.3 Yhteisiä piirteitä	9
3. VELKAJÄRJESTELYLAIN ERITYISSÄÄNNÖKSET	11
3.1 Velkajärjestelyn lisäedellytykset	11
3.1.1 Yleistä	11
3.1.2 Yksityinen elinkeinon- tai ammatinharjoittaja	11
3.1.2.1 Pienimuotoisuuden edellytys	12
3.1.2.2 Maksukykyisyyden edellytys	12
3.1.3 Henkilöyhtiön vastuunalainen yhtiömies	13
3.2. Velat ja varallisuus	14
3.2.1 Elinkeinotoimintaan liittyvät velat	14
3.2.2 Elinkeinovarallisuuden ja yhtiöosuuden säilyttäminen tai siitä luopuminen	14
3.2.2.1 Yksityinen elinkeinon- tai ammatinharjoittaja ja tarkoituksenmukaisuusedellytys	14
3.2.2.2 Henkilöyhtiön yhtiömies	15
3.2.3 Osakkeenomistajaa koskeva erityissäännös	15
3.2.3.1 Osakeomistus	15
3.2.3.2 Yhtiön velasta annettu takaus ja vakuus	16
4. SAMAN TOIMINNAN JATKAMINEN	16

5. MENETTELYJEN MENETTELYLLINEN YHTEYS	17
5.1 Tuomioistuimen toimivaltaisuus	17
5.2 Maksuohjelman raukeamista koskeva erityissäännös	17
5.3 Velkajärjestelyn suhde konkurssiin	18
6. MAKSUKYVYTTÖMYYSJÄRJESTELMIEN KEHITTÄMINEN	18
6.1 Asumisen suoja	18
6.2 Kannustaminen lisätulojen hankkimiseen	19
6.3 Lopuksi	21

LÄHTEET

- HE 182/1992 Hallituksen esitys Eduskunnalle yrityksen saneerausta koskevaksi lainsäädännöksi.
- HE 183/1992 Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä.
- HE 180/1996 Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta.
- HE 98/2002 Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi laeiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain ja verotusmenettelystä annetun lain 88 §:n muuttamisesta.
- HE 30/2006 Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta.
- HE 152/2006 Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi yrityksen saneerauksesta annetun lain ja takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 23 §:n muuttamisesta.
- Hupli, Tuomas Täytäntöönpanointressi yrityssaneerauksessa, Helsinki 2004.
- Koskelo, Pauliine Yrityssaneeraus, Helsinki 1994.
- Koskelo, Pauliine – Lehtimäki, Liisa Yksityishenkilön velkajärjestely, Helsinki, 1997.

- Koulu, Risto – Niemi-Kiesiläinen, Johanna Velkajärjestelyn ja saneerauksen pääpiirteet, Helsinki 1999.
- Nenonen, Matti Vakuusarvojen muuttaminen yrityssaneerausmenettelyssä, Defensor Legis N:o 6 1997, Vammala 1997.
- Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2004:20 Maksukyvyttömyysjärjestelmien kehittämistarpeiden arvioiminen.
- Koulu, Risto – Havansi, Erkki – Niemi-Kiesiläinen, Johanna Insolvenssioikeus. Juva 2005.
- Niemi-Kiesiläinen, Johanna Luonnollisen henkilön velkavastuu insolvenssioikeudessa, Helsinki 1995.
- Pinomaa, Pekka Saneerauskäytäntö, Pieksämäki 2001.

LYHENTEET

HE	hallituksen esitys Eduskunnalle
KKO	korkein oikeus
VJA	asetus yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/58 myöhempine muutoksineen
VJL	laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57 myöhempine muutoksineen
YSL	laki yrityksen saneerauksesta 25.1.1993/47 myöhempine muutoksineen

1. JOHDANTO

1.1 Rinnakkaiset maksukyvyttömyysmenettelyt

Yksityishenkilön velkajärjestelyä ja yrityksen saneerausta koskevien lakien voimaantulo vuonna 1993 merkitsi perustuvanlaatusimpia uudistuksia maksukyvyttömyyslainsäädäntöön koko 1900-luvulla. Konkurssimenettelyn ja ulosoton rinnalle tuli kaksi kokonaan uutta oikeudellista instituutiota, jotka oli sovittava yhteen useiden eri oikeudenalojen säännösten kanssa ja joissa oli huolehdittava eri suuntiin menevien oikeudellisten intressien suojaamisesta. Yksityishenkilön velkajärjestelyn säätämällä luotiin velallisen kaikkia velkoja koskeva maksukyvyttömyysmenettely, joka mahdollisti pakkotäytäntöönpanon ja konkurssin syrjäyttämisen. Yrityssaneerauslain säätämisen tarkoituksena oli luoda oikeudelliset edellytykset elinkelpoisten yritysten tervehdyttämiselle ja tarpeettomien konkurssien välttämiseksi.

Lainsäädännössämme on nykyään kolme rinnakkaista maksukyvyttömyysmenettelyä – konkurssi, yksityishenkilön velkajärjestely ja yrityksen saneeraus – jotka muodostavat täytäntöönpanojärjestelmän. Yleistäytäntöönpanolla tarkoitetaan menettelyä velallisen koko taloudellisen aseman selvittämiseksi varoineen ja velkoineen. Yhteistä eri menettelyille on velallisen maksukyvyttömyys uhka tai välttäminen ja kollektiivinen täytäntöönpano. Siinä missä konkurssi on *likvidaatiomenettely*, joka päättyy toiminnan loppumiseen ja likvidaatioon, eli varojen jakamiseen velkojille, yksityishenkilön velkajärjestely ja yrityksen saneeraus ovat *rehabilitaatiomenettelyjä*, jotka tähtäävät velallisen toimintakyvyn palauttamiseen.

Tässä kirjoituksessa tarkastellaan yrityksen saneerausta ja yksityishenkilön velkajärjestelyä yrittäjänä toimivaa velallista silmällä pitäen.

1.2 Tilastotietoja

Suomessa toimi 31.3.2006 265.357 yritystä, joista 110.052, eli runsaat 40 % oli luonnollisia henkilöitä.¹ Tilastotietojen mukaan vuonna 2004 toimineista yrityksistä noin 86 % oli sellaisia, jotka työllistivät enintään neljä työntekijää. Vuonna 2005 Suomessa oli noin 135 000 sellaista yrittäjää, joilla ei ollut palveluksessaan palkattua työvoimaa.

¹ Tilastokeskus: Yritykset oikeudellisen muodon mukaan 2.11.2006.

Viime vuosina yrityssaneerausta hakeneet yritykset ovat olleet pääosin pieniä ns. mikroyrityksiä, joilla on enintään 9 työntekijää.² Vuonna 2005 käräjäoikeuksissa käsiteltiin loppuun 333 yrityssaneerausta ja 4.546 velkajärjestelyhakemusta.³

2. YSL:N JA VJL:N SOVELTAMISALAT

2.1 Yrityksen saneeraus

Yrityksen saneerausmenettely velkajärjestelymahdollisuuksineen on soveltamisalaltaan yleinen ja koskee kaikenlaista yritystoimintaa. Eri yhtiömuotojen ja muiden laissa tarkoitettujen yhteisöjen lisäksi myös yksityiset elinkeinonharjoittajat kuuluvat YSL:n piiriin. Lain piiriin eivät kuulu pelkästään kaupparekisteriin merkityt yksityiset elinkeinonharjoittajat, vaan elinkeinonharjoittajalla tarkoitetaan tässä yhteydessä myös ammatin sekä maatilatalouden ja kalastuksen harjoittajaa. Lakia säädettäessä etenkin saneerausmenettelyn mukaisten velkajärjestelyjen katsottiin voivan olla sangen tarpeellisia myös pienten yritysten kannalta.⁴

Elinkeinonharjoittajana toimiva luonnollinen henkilö voi tulla saneerausmenettelyn piiriin silloin, kun hänellä on kyseiseen elinkeinotoimintaan liittyviä taloudellisia vaikeuksia. Jos elinkeinoa harjoittava luonnollinen henkilö joutuu vaikeuksiin yksityistalouteensa liittyvien velkojen vuoksi, kysymykseen voi tulla yksityishenkilön velkajärjestely.

Yhtiömuodossa harjoitettavassa yritystoiminnassa ainoastaan itse yhtiö voi olla saneerausmenettelyn kohteena. Henkilöyhtiön yhtiömies ja osakeyhtiön osakkeenomistaja voivat edellytysten täytyessä kuulua yksityishenkilön velkajärjestelyn piiriin.

² HE 152/2006: s. 14.

³ Tilastokeskus: Päättyneet yksityishenkilöiden velkajärjestelyasiat ja loppuun käsitellyt yrityssaneerausasiat v. 2005.

⁴ HE 182/1992, Yleisperustelut: 3. Esityksen tavoitteet.

2.2 Yksityishenkilön velkajärjestely

Vaikka velkajärjestely on tarkoitettu ratkaisuksi yksityistalouden ongelmiin, myös elinkeinotoimintaa harjoittavalle velalliselle voidaan myöntää yksityishenkilön velkajärjestelyä. Jo velkajärjestelyä valmisteltaessa todettiin, että monien pienimuotoisen elinkeinotoiminnan harjoittajien olot ja toiminta eivät käytännössä juuri eroa palkansaajista.⁵ Nykyään itsensä työllistämisen lisäämistä pidetään yhtenä tärkeimmistä työllisyyttä edistävästä keinoista.

Palkkatyön ja yritysmuotoisen toiminnan väliset rajat ovat hämärtyneet ja yhä useammat työskentelevät perinteisen palkkatyön ja yrittäjyyden välimaastossa. Monet työllistävät itsensä ammatinharjoittajina ja tarjoavat työpanostaan samanaikaisesti usealle työnantajalle. Tällaiselle yritystoiminnalle voi usein olla ominaista toimintaan liittyvien velkojen ja toiminnassa käytettävän varallisuuden vähäisyys. Tällöin varallisuus yleensä muodostuu ulosmittauksessa erottamisedulla suojatuista välttämättömistä työvälineistä. Jos elinkeinotoimintaa harjoittavan henkilön velkaantuminen tällaisissa tapauksissa liittyy pääosin hänen yksityistalouteensa, ei ole pidetty perusteltuna asettaa häntä velkajärjestelyssä eri asemaan kuin esimerkiksi palkansaajan asemassa olevaa yksityistä henkilöä.

Velkajärjestelyssä elinkeinotoiminnalla (omalla yritystoiminnalla) tarkoitetaan taloudellisen toiminnan harjoittamista itsenäisesti ja ammattimaisesti. Kysymyksessä tulee olla taloudellisen hyödyn tavoittelemiseen tähtäävä toiminta, joka ei ole tilapäistä tai satunnaista. Yksin sillä, onko toiminta pää- tai sivutoimista, ei ole merkitystä velkajärjestelyssä. Asiaan ei vaikuta myöskään se, onko velallinen merkitty tai olisiko hänet pitänyt merkitä yksityisenä elinkeinonharjoittajana kaupparekisteriin tai onko hän käyttänyt kaupparekisteriin merkittyä toiminimeään.

Velkajärjestelylaissa tarkoitettuja elinkeinonharjoittajia ovat:

- yksityinen elinkeinon- ja ammatinharjoittaja,
- henkilöyhtiön vastuunalainen yhtiömies, eli avoimen yhtiön yhtiömies ja kommandiitti-yhtiön vastuunalainen yhtiömies sekä
- osakeyhtiön johtoon kuuluva osakkeenomistaja.

⁵ HE 183/92, s. 25.

Yhtiömuotoisessa toiminnassa elinkeinonharjoittajalla tarkoitetaan henkilöä, jolla on aktiivinen ja merkittävä rooli sekä yhtiön omistajana että yhtiön juoksevassa toiminnassa. Esimerkiksi pörssi-yhtiön toimitusjohtaja tai osakkeita omistava hallituksen jäsen eivät ole VJL:ssa tarkoitettuja elinkeinonharjoittajia.⁶

Velkajärjestely voidaan myöntää elinkeinotoiminnan harjoittajalle, jonka velkaongelmat liittyvät pelkästään yksityistalouteen. On mahdollista, että elinkeinotoimintaa harjoittavalla velallisella ei ole sellaisia elinkeinotoimintaan liittyviä taloudellisia ongelmia, joiden vuoksi yrityksen saneeraus olisi tarpeen. Toiminta voi olla kannattavaa ja se saattaa olla muita vaihtoehtoja parempi tai ainoa mahdollinen tulolähde velalliselle. Velkojien kannalta voi olla kannattavampaa se, että elinkeinonharjoittaja voi jatkaa ansiotoimintaa ja käyttää siitä saatuja tuloja yksityisvelkojensa maksamiseen kuin että toiminta lopetetaan, jolloin elinkeino-omaisuuden myynnistä saadut varat voivat mennä ensisijaisesti yritysvelkojien tyydyttämiseen ja velallinen jää työttömäksi. Velkajärjestely koskee näissä tapauksissa vain velallisen yksityistalouteen liittyviä velkoja. Elinkeinotoimintaan liittyvät velat on nimenomaisesti suljettu velkajärjestelyn ulkopuolelle

Velkajärjestelylaissa on säädetty lisäedellytykset parhaillaan elinkeinotoimintaa harjoittavan henkilön velkajärjestelylle. Näitä lisäedellytyksiä, joita käsitellään jaksossa 3., ei ole sidottu velkaantumisen syyhyn, vaan elinkeinotoiminnan taloudelliseen tilaan.

2.3 Yhteisiä piirteitä

Kumpaankin menettelyyn kuuluu velallisen *myötävaikutusvelvollisuus* (YSL 13 § ja VJL 6 §), jolla tarkoitetaan velallisen sitoutumista myötävaikuttamaan menettelyn toteutumiseen kaikissa eri vaiheissa hakemuksen jättämisestä lähtien.

Sekä YSL:n (3.1 § 6-kohta) että VJL:n (3.1 § 5-kohta) mukaan *vakuusvelalla* tarkoitetaan sellaista menettelyn piiriin kuuluvaa velkaa, jonka vakuudeksi velkojalla on kolmansiiin nähden tehokas esinevakuusoikeus velalliselle kuuluvaan tai velallisen hallinnassa olevaan omaisuuteen. Velka on kuitenkin vakuusvelkaa vain siltä osin kuin vakuuden arvo menettelyn alkamisajankohtana olisi riittänyt kattamaan velan määrän realisointikustannusten ja paremmalla etuoikeudella suoritettavien saatavien vähentämisen jälkeen.

⁶ Koskelo – Lehtimäki, s. 313.

Alivakuustilanteissa vakuusvelkana ei pidetä sitä osaa velasta, jota vakuuden arvo ei olisi riittänyt kattamaan, vaan tältä osin kysymyksessä on tavallinen (vakuudeton) velka.

Vakuuden arvolla tarkoitetaan vakuuden todennäköistä realisointiarvoa menettelyn alkamisen ajankohtana. Vakuuden arvon määrittelyssä on pidettävä silmällä kyseisen kaltaisen esineen todennäköistä realisointitapaa ottaen huomioon kulloinenkin markkinatilanne ja muut olosuhteet.⁷

Sekä yrityksen saneerauksessa että yksityishenkilön velkajärjestelyssä menettelyn alkamisella tarkoitetaan sitä ajankohtaa, jolloin tuomioistuin tekee päätöksen menettelyn aloittamisesta. Kummankin lain 4 luvussa on säännökset *menettelyn alkamisen oikeusvaikutuksista*, joita ovat mm. maksu- ja vakuudenasettamiskielto (YSL 17 § ja VJL 12 §), perintäkielto (YSL 19 § ja VJL 13 §) ja poikkeuksen myöntäminen perintäkieltoon (YSL 20 § ja VJL 15 §) sekä ulosmittauskielto (YSL 21 § ja VJL 17 §).

Kumpaankin menettelyyn kuuluu mahdollisuus hakijan (velallisen) vaatimuksesta ja tarpeen vaatiessa määrätä tietyt lakien 4 luvuissa tarkoitetut kiellot olemaan voimassa väliaikaisesti (*väliaikainen kiello*, YSL 22 § ja VJL 21 §) ennen kuin menettelyn aloittamisesta päätetään. Väliaikainen kiello on tarpeellinen esimerkiksi tilanteissa, joissa velallinen joutuu hakemaan velkajärjestelyä kiireellisesti hänen omaisuuteensa kohdistuvien perintä- ja ulosmittaustoimien vuoksi. Saneerausmenettelyn kannalta voi olla tärkeää saada kiello voimaan esimerkiksi yrityksen toiminnan kannalta tarpeellisen, velan vakuutena olevan omaisuuden realisoinnin, takaisinoton tai ulosmittauksen estämiseksi.⁸

Kummassakin laissa on säännökset *velkajärjestelyn keinoista* (YSL 44 §, VJL 25 §), joista osaa on mahdollista soveltaa kummassakin menettelyssä: velan maksuaikataulun muuttaminen, luottokustannusten alentaminen ja maksamatta olevan velan määrän alentaminen. Yksityishenkilön velkajärjestelyssä velkaan on sovellettava velkojan kannalta lievintä keinoa, joka riittää korjaamaan velallisen taloudellisen tilanteen. Tällainen keino voi olla myös se, että velallisen maksuvelvollisuus poistetaan kokonaan. Yrityssaneerauksessa ei saa käyttää velkajärjestelyn keinoa, joka rajoittaa velkojan oikeutta enemmän kuin on tarpeellista saneerausohjelman tarkoituksen toteuttamiseksi. Jotta saneerausmenettely tulisi kysymykseen, veloista on pystyttävä maksamaan ainakin osa. Velkojen maksuvelvollisuutta ei yrityssaneerauksessa voi poistaa kokonaan.

⁷ Nenonen, s. 921.

⁸ Hupli, s. 100.

KKO:2003:120. Selvittäjän esittämän vertailulaskelman mukaan ehdotetulla saneerausohjelmalla kertyi tavallisten velkojen velkojille suurempi suoritus kuin mitä olisi tullut velallisyhtiön konkurssissa. Asiassa oli kysymys siitä, oliko saneerausohjelman vahvistamiselle este sen vuoksi, että ohjelmaehdotuksen sisältö ei sen hyväksymistä vastaan äänestäneiden velkojien osalta vastannut lievimmän riittävän keinon periaatetta. Korkeimman oikeuden perustelujen mukaan vertailu konkurssirealisaation tulokseen velkojan kannalta ja vertailutuloksen edullisuus on välttämätön muttei riittävä edellytys sille, että ohjelmaehdotus voidaan vahvistaa velkojan vastustuksesta huolimatta. Korkein oikeus piti ohjelmaehdotusta selvästi epätasapainoisena tarkasteltaessa tavallisten velkojien asemaa suhteessa velallisyhtiön omistajien asemaan ja asianmukaiseen riskinjakoon näiden tahojen kesken. Ehdotetut velkajärjestelyt loukkasivat siten YSL 44.3 §:stä ilmenevää vaatimusta siitä, että velkajärjestelyissä ei saa rajoittaa velkojan oikeutta enemmän kuin saneerausohjelman tarkoituksen toteuttaminen edellyttää. Ohjelmaehdotusta ei sen vuoksi voitu vahvistaa.

3. VELKAJÄRJESTELYLAIN ERITYISSÄÄNNÖKSET

3.1. Velkajärjestelyn lisäedellytykset

3.1.1 Yleistä

Velkajärjestelyn myöntäminen edellyttää aina, että velallinen täyttää VJL 9 §:ssä tarkoitettut velkajärjestelyn yleiset edellytykset ja että velkajärjestelyn estettä ei ole. Silloin, kun elinkeinotoiminta on päättynyt, mahdollisuus velkajärjestelyyn määräytyy yksinomaan yleisten edellytysten mukaan. Velkajärjestelyn lisäedellytykset koskevat henkilöitä, jotka parhaillaan harjoittavat elinkeinotoimintaa. Yritystoiminnan vakiintumattomuus voi muodostaa VJL 9 a §:ssä tarkoitettua väliaikaisen esteen velkajärjestelylle.

VJL:n 7 luku koostuu neljästä pykälästä. 45 §:ssä on lisäedellytykset yksityisille elinkeinon- ja ammatinharjoittajille sekä velallisille, jotka harjoittavat elinkeinotoimintaa avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön henkilökohtaisesti vastuunalaisina yhtiömiehinä. Velkoja ja varallisuutta koskevassa VJL 46 §:ssä on säännöksiä kutakin laissa tarkoitettua elinkeinotoiminnan muotoa varten. VJL 47 § koskee ainoastaan yksityistä elinkeinonharjoittajaa tilanteessa, jossa hänelle on yksityishenkilön velkajärjestelyssä vahvistettu maksuohjelma ja jossa maksuohjelman aikana aloitetaan

kyseistä elinkeinotoimintaa koskeva saneerausmenettely (ks. jakso 5.2). VJL 48 § sisältää osakeyhtiön johtoon kuuluvaa osakkeenomistajaa koskevia erityissäännöksiä.

Elinkeinotoimintaa harjoittavan hakijan on täytettävä velkajärjestelyhakemukseen sisältyvä elinkeinonharjoittajan tuloksetilomake ja siihen liittyvä selvitys velkajärjestelyn lisäedellytyksistä. VJA 3 §:n 1. momentissa on säännökset elinkeinonharjoittajan hakemukseen liitettävistä selvityksistä.

3.1.2 Yksityinen elinkeinon- tai ammatinharjoittaja (VJL 45.1 §)

Velalliselle, joka harjoittaa elinkeinotoimintaa yksityisenä elinkeinon- tai ammatinharjoittajana, voidaan myöntää velkajärjestely vain siinä tapauksessa, että

- 1) velallisella ei ole kyseisestä elinkeinotoiminnasta aiheutuneita velkoja tai niitä on vähän ja hänen yksinomaan tai pääasiallisesti tässä elinkeinotoiminnassa käytettävä varallisuutensa on vähäinen (*pienimuotoisuus*) tai
- 2) kyseiseen elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja on enemmän kuin vähän mutta niitä ei ole eräänäytteinä maksamatta ja velallinen kykenee maksamaan elinkeinotoimintaan liittyvät velat toiminnasta saatavilla tuloilla sitä mukaa kuin ne eräänäytyvät (*maksukykyisyys*).

3.1.2.1 Pienimuotoisuuden edellytys

Elinkeinotoimintaa harjoittavalle velalliselle voidaan siis myöntää velkajärjestely, jos velallisella ei ole kyseisestä elinkeinotoiminnasta aiheutuneita velkoja tai niitä on vähän. Lisäksi edellytetään, että hänen yksinomaan tai pääasiallisesti tässä elinkeinotoiminnassa käytettävä varallisuutensa on vähäinen. Pienimuotoisuuden perusteella velkajärjestely voidaan myöntää esimerkiksi kampaajalle tai kirjanpitäjälle, joka harjoittaa toimintaansa asuntonsa yhteydessä tai vuokratiloissa. Monet muutkin ammatinharjoittajat, joilla yleensä on vain vähän ammatin harjoittamiseen tarvittavaa omaisuutta, kuten kirvesmies, puuseppä tai taiteilija⁹ taikka asianajaja, voivat kuulua velkajärjestelyn henkilöpiiriin.

Velkojen ja varallisuuden vähäisyys tulee arvioida itsenäisesti eikä esimerkiksi suhteessa velkaantumisen tasoon tai varallisuuden määrään kysymyksessä olevalla elinkeinoalalla yleensä tai suhteessa velallisen yksityisiin velkoihin ja varoihin. Tässä kohdassa tarkoitettut edellytykset täyttävältä ei

⁹ HE 183/1992, s. 75.

vaadita, että hän olisi elinkeinotoimintaan liittyviin velkoihinsa nähden maksukykyinen. Jos velkajärjestely myönnetään velalliselle eikä häneltä edellytetä elinkeinotoiminnasta luopumista, hänen maksukykyä arvioitaessa on otettava huomioon välttämättöminä menoina maksamatta olevat (määrältään vähäiset) elinkeinotoimintaan liittyvät velat.

3.1.2.2 Maksukykyisyyden edellytys

Yksityiselle elinkeinon- tai ammatinharjoittajalle voidaan myöntää velkajärjestely, vaikka kyseiseen elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja on enemmän kuin vähän. Tällöin edellytetään lisäksi, että velallinen kykenee maksamaan elinkeinotoimintaan liittyvät velat toiminnasta saatavilla tuloilla sitä mukaa kuin velat erääntyvät. Velallisen elinkeinotoimintaan liittyvän varallisuuden määrällä ei tässä yhteydessä ole merkitystä.

Maksukykyisyyden edellytyksen täytyessä velkajärjestely voidaan myöntää esimerkiksi kuorma-autoilijalle, jolla on auton hankkimiseksi otettu suurehko velka, jos hän kykenee maksamaan tämän velan sovitun mukaisesti toiminnasta saamallaan tuloilla. Myös maatilatalouden harjoittajalle voidaan velkajärjestely myöntää vastaavin edellytyksin.¹⁰

Elinkeinonharjoittajaa koskevaa *tarkoituksenmukaisuusedellytystä* (VJL 46.2 §) käsitellään jaksossa 3.2.2.

3.1.3 Henkilöyhtiön vastuunalainen yhtiömies

Velalliselle, joka harjoittaa elinkeinotoimintaa avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön henkilökohdaisesti vastuunalaisena yhtiömiehenä, voidaan myöntää velkajärjestely vain silloin, kun

- 1) yhtiö on maksukykyinen eikä sitä uhkaa maksukyvyttömyys tai
- 2) yhtiön osalta on vireillä yrityksen saneerausmenettely.

1-kohdan mukaisessa tilanteessa velallisen asiana on esittää tarpeellinen selvitys yhtiön taloudellisesta tilasta. Yleensä riittävänä selvityksenä voidaan pitää yhtiön tilintarkastajan lausuntoa tilanteesta, ellei joku velkojista riitautu selvitystä.

¹⁰ HE 183/1992, s. 75.

KKO:1998:132 (Ään.). Velallinen oli toiminut ralliautoilua harjoittavan kommandiittiyhtiön vastuunalaisena yhtiömiehenä. Yhtiö oli rahoittanut toimintansa pääosin sponsorisopimuksiin perustuvilla tuloilla. Korkeimman oikeuden tuomiossa lausutulla perusteilla katsottiin, ettei yhtiön toimintaa voitu pitää enää harrastusluonteisena toimintana vaan sponsori asiakassuhteisiin perustuvana liiketoimintana ja siten yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 7 luvussa tarkoitettuna elinkeinotoimintana. Kun velallinen ei ollut esittänyt riittävää selvitystä siitä, että yhtiö oli maksukykyinen ja ettei sitä uhannut maksukyvyttömyys, hänen velkajärjestelyhakemuksensa hylättiin.

3.2 Velat ja varallisuus

3.2.1 Elinkeinotoimintaan liittyvät velat

Edellä esitettyihin lisäedellytyksiin liittyen VJL 46.1 §:n 1-kohdan mukaan kyseiseen elinkeinotoimintaan liittyvät velat tai kyseisen yhtiön velat eivät kuulu velkajärjestelyn piiriin. Saman lainkohdan 2-kohdan mukaan velallinen voi tehdä kyseisen elinkeinotoiminnan kannalta tarpeellista velkaa, joka ei ole määrältään tai ehdoiltaan epätavallista.

3.2.2 Elinkeinovarallisuuden ja yhtiöosuuden säilyttäminen tai siitä luopuminen

3.2.2.1 Yksityinen elinkeinon- tai ammatinharjoittaja ja tarkoituksenmukaisuusedellytys

VJL 46.2 §:n mukaan yksityinen elinkeinon- tai ammatinharjoittaja ei ole velkajärjestelyssä velvollinen muuttamaan rahaksi elinkeinotoimintaan liittyvää varallisuuttaan sikäli kuin varallisuus on tarpeellista toiminnan jatkamiseksi ja toiminnan jatkaminen on *tarkoituksenmukaista* ottaen huomioon siitä velalliselle kertyvä tulo.

Velkajärjestelyn yleisiä edellytyksiä koskevan VJL 9 §:n mukaan velkajärjestely edellyttää myös sitä, että velallinen ei kohtuudella kykene parantamaan maksukykyään voidakseen selviytyä veloistaan aiheutuvista menoista. Siten elinkeinotoimintaa harjoittavalta velalliselta edellytetään, että toimintaan liittyvä varallisuus on tarpeellista toiminnan jatkamiselle ja että toiminnan jatkaminen on tarkoituksenmukaista ottaen huomioon siitä velalliselle kertyvä tulo. Tämä elinkeinotoiminnan *tar-*

koituksen mukaisuusedellytys liittyy siis sekä velkajärjestelyn yleisiin edellytyksiin että elinkeinonharjoittajan lisäedellytyksiin.

Varallisuudella tarkoitetaan tässä muuta kuin velallisen perusturvaan kuuluvaa VJL 5 §:ssä tarkoitettua omaisuutta. Elinkeinonharjoittajan perusturvaan kuuluvat hänen työvälineensä ja niihin rinnastettavat esineet, joita hän tarvitsee toimeentulonsa turvaamiseen.

3.2.2.2 Henkilöyhtiön yhtiömies

VJL 46.3 §:n mukaan avoimen tai kommandiittiyhtiön henkilökohtaisesti vastuunalainen yhtiömies ei ole velkajärjestelyssä velvollinen muuttamaan rahaksi osuuttaan yhtiössä, paitsi jos joku velkojista sitä vaatii ja on todennäköistä, että tämä johtaisi velkojan kannalta parempaan tulokseen kuin yhtiöosuuden säilyminen velallisella.

Avoimen tai kommandiittiyhtiön henkilökohtaisesti vastuunalainen yhtiömies ei yleensä ole velkajärjestelyssä velvollinen muuttamaan rahaksi osuuttaan yhtiössä. Kuitenkin, jos joku velkajärjestelyn piiriin kuuluvan velan velkoja sitä vaatii velkajärjestelyä koskevan asian yhteydessä, velallinen joutuu luopumaan yhtiöosuudestaan – edellyttäen, että rahaksimuuton arvioidaan johtavan velkojien kannalta parempaan tulokseen kuin yhtiöosuuden säilyminen velallisella. Yhtiöosuudesta luopuminen merkitsee sitä, että velallisen on omalta osaltaan luovuttava harjoittamastaan elinkeinotoiminnasta. Esitetystä vaatimuksesta tuomioistuimien joutuu siis velkajärjestelyssä arvioimaan, mikä on yhtiöosuudesta saatavien varojen määrä ja velallisen yhtiöstä saatavien tulojen määrä maksuohjelman keston aikana. Velkojan kannalta edullisempi vaihtoehto määrää velkajärjestelyn sisällön tältä osin.

Kysymys yhtiöosuudesta luopumisesta voi tulla esille vain velkojan vaatimuksesta. Vaatimuksen voi esittää ainoastaan velkajärjestelyn piiriin kuuluvan velan velkoja ja vaatimus on esitettävä velkajärjestelyasian yhteydessä.

3.2.3 Osakkeenomistajaa koskeva erityissäännös

3.2.3.1 Osakeomistus

VJL 48.3 §:n mukaan edellä henkilöyhtiön yhtiömiehen yhtiöosuudesta mainittu koskee myös velallista, joka harjoittaa elinkeinotoimintaa osakeyhtiön johtoon kuuluvana osakkeenomistajana. Jos

joku velkojista vaatii osakkeiden rahaksimuuttoa, velallinen voidaan velvoittaa myymään omistamansa osakkeet siinä tapauksessa, että se johtaa velkojien kannalta parempaan lopputulokseen kuin mitä heille olisi muuten maksuohjelman mukaisesti saatavissa. Velkojien kertymien kesken tehdään samanlainen vertailu kuin yhtiömiehen tilanteessa.

3.2.3.2 Yhtiön velasta annettu takaus ja vakuus

Jos velallinen on antanut *takauksen* osakeyhtiön velasta, takaussitoumukseen perustuva velka ei kuulu velkajärjestelyn piiriin. Mikäli velallinen on antanut *vakuuden* yhtiön velasta, velkaa ei pidetä VJL:ssa tarkoitettuna vakuusvelkana (VJL 48.1 §). VJL 48.2 §:n mukaan tilanne muuttuu erilaiseksi siinä tapauksessa, että yhtiön osalta on aloitettu saneerausmenettely tai yhtiölle on vahvistettu saneerausohjelma: tällöin 1. momentissa tarkoitettut velat kuuluvat velkajärjestelyn piiriin.

4. SAMAN TOIMINNAN JATKAMINEN

Elinkeinonharjoittajan lisäedellytyksiin liittyvä tärkeä rajanveto on kysymys saman toiminnan jatkamisesta. Päätyneessä elinkeinotoiminnassa syntyneet velat ovat velkajärjestelyn piiriin kuuluvia velkoja. Jos velallinen aikaisemman yritystoiminnan lopetettuaan jatkaa yritystoimintaa *samalla alalla*, velkajärjestelyssä voidaan joutua arvioimaan sitä, onko tosiasiasa kysymys saman toiminnan jatkamisesta. Velkajärjestelyä ei ole tarkoitettu edelleen jatkettavasta yritystoiminnasta aiheutuvien velkojen järjestelyyn. Jos kysymys on saman toiminnan jatkamisesta, myös aikaisemmassa yrityksessä syntyneet velat katsotaan käynnissä olevaan toimintaan liittyviksi veloiksi. Samalla toimialalla jatkamisen ei kuitenkaan sinänsä tarvitse johtaa lisäedellytysten soveltamiseen. Arvioinnissa on kiinnitettävä huomio eri näkökohtiin.

KKO:1995:168. AC ja BC olivat harjoittaneet elinkeinotoimintaa kommandiitti-yhtiön muodossa. Suurin osa heidän veloistaan oli aiheutunut tuosta toiminnasta. Yhtiö oli lopetettu ja he olivat sen jälkeen toimineet palkkaa vastaan D:n perustamassa osakeyhtiössä samalla alalla toinen toimitusjohtajana ja toinen työntekijänä molempien kuullaessa yhtiön hallitukseen ja D:n omistaessa osakeyhtiön osakkeet. Koska AC:n ja BC:n katsottiin jatkaneen osakeyhtiössä elinkeinotoimintaansa, velkajärjestelyn edellytyksiä harkittaessa tulivat sovellettavaksi velkajärjestelylain 7 luvun säännökset.

KKO:2000:80. A oli harjoittanut elinkeinotoimintaa yksityisenä elinkeinonharjoittajana vuoteen 1991 saakka ja ollut vuodesta 1993 alkaen ainoana työntekijänä puolisonsa perustamassa samalla alalla toimivassa osakeyhtiössä. Osakeyhtiön toiminnassa oli tosiasiallisesti kyse A:n harjoittamasta elinkeinotoiminnasta.

Korkein oikeus katsoi perusteluissaan seuraavien seikkojen puhuvan sen puolesta, että osakeyhtiön toiminnassa oli kysymys aikaisemman elinkeinotoiminnan jatkamisesta: kummankin elinkeinotoiminnan toimialat olivat olennaisilta osiltaan samanlaiset; A harjoitti kumpaakin elinkeinotoimintaansa samassa kaupungissa; aikaisempaa elinkeinotoimintaa ei ollut lopetettu ulkopuoliselle selvästi havaittavalla tavalla kuten myymällä liikeomaisuus pakkohuutokaupalla tai konkurssimenettelyssä; A ei ollut myöskään tehnyt aikaisemman elinkeinotoiminnan lopettamisesta ilmoitusta kaupparekisteriin. Sen puolesta, että kysymys ei ollut aikaisemmin elinkeinotoiminnan jatkamisesta, puhuivat seuraavat seikat: A harjoitti uutta elinkeinotoimintaansa toisissa liiketiloissa kuin aikaisempaa toimintaansa; uudessa elinkeinotoiminnassa ei ollut käytetty aikaisemman yksityisliikkeen liikeomaisuutta, joka kokonaan pantattuna oli myyty pantinhaltijan suostumuksin ulkopuolisille ostajille; kauppahinnalla oli lyhennetty pantinhaltijalle olleita yksityisliikkeen velkoja.

Jatkamisvaihtoehdon puolesta puhuvien seikkojen merkityksen katsottiin jäävän vähäisemmäksi mm. seuraavista syistä: aikaisemman liiketoiminnan päättymisen ja uuden elinkeinotoiminnan alkamisen välinen aika oli sillä tavalla pitkäkö, että ulkopuolinen saattoi hyvin ymmärtää toiminnat eri elinkeinotoiminnoiksi; liikeomaisuuden myymistä vapaaehtoisin kaupun oli tässä tapauksessa pidettävä hyväksyttävänä; kyseisissä olosuhteissa sille, että A oli aloittanut uuden liiketoiminnan samalla toimialalla ja samalla paikkakunnalla, ei tullut antaa ratkaisevaa merkitystä.

Korkein oikeus katsoi, että A:n osakeyhtiömuodossa harjoittamaa elinkeinotoimintaa ei ollut pidettävä hänen aikaisemmin yksityisenä elinkeinonharjoittajana harjoittamansa elinkeinotoiminnan jatkamisena. Sen vuoksi asiassa eivät tulleet sovellettaviksi velkajärjestelylain 7 luvun säännökset.

Niemi-Kiesiläinen katsoo, että aikaisemman ja uuden elinkeinotoiminnan eroa on tulkittava suppeasti siten, että lähtökohtana on pidettävä toiminnan jatkuvuutta. Hän on eritellyt seuraavia piirteitä

velkajärjestelylain 7 luvun tulkinnan kannalta: Velallisen elinkeinotoiminnan tilinpäätösasiakirjoilta on edellytettävä riittävää yksityiskohtaisuutta ja luotettavuutta ohjenuorana yrityssaneerauksessa kirjanpidolle asetettu luotettavuustaso. Velallisen on pystyttävä osoittamaan, että elinkeinotoiminnan harjoittaminen on velkajärjestelyn piiriin kuuluvien velkojien kannalta edullisempaa kuin palkkatyöhön siirtyminen siinäkin tapauksessa, että elinkeinotoiminta ei tuota velkojille lainkaan maksuosuuksia. Elinkeinotoiminnan jatkamista koskevaan ratkaisuun sisältyy aina tietty riskiarvio.¹¹

5. MENETTELYJEN MENETTELYLLINEN YHTEYS

5.1 Tuomioistuimen toimivaltaisuus

VJL 49.3 §:n mukaan yksityishenkilön velkajärjestelystä päättää se tuomioistuin, joka on velallisen yleinen oikeuspaikka. Niissä edellä mainituissa tapauksissa, joissa henkilöyhtiön vastuunalaisen yhtiömiehen edellytykset ja osakkeenomistajan takaus- tai panttaussitoumuksiin perustuvien velkojen kuulumisen velkajärjestelyn piiriin liittyvät kyseisen yhtiön samanaikaiseen saneerausmenettelyyn, velkajärjestelystä voi vaihtoehtoisesti päättää se tuomioistuin, jossa saneerausmenettely on vireillä.

5.2 Maksuohjelman raukeamista kokeva erityissäännös

Edellä muilta osin esitellyn VJL 7 luvun erityissäännöksiin kuuluvan 47 §:n mukaan elinkeinonharjoittajalle yksityishenkilön velkajärjestelyssä vahvistettu maksuohjelma raukeaa siinä tapauksessa, että maksuohjelman aikana aloitetaan elinkeinotoimintaa koskeva saneerausmenettely. Säännös koskee ainoastaan yksityisiä elinkeinonharjoittajia, koska muiden velkajärjestelylaissa tarkoitettujen elinkeinonharjoittajien yksityistalouteen liittyvät velat eivät kuulu yrityksen saneerausvelkoihin.

Tuomioistuin voi määrätä, että maksuohjelma ei yrityksen saneerausmenettelystä huolimatta raukeaa, jos pääosa maksuohjelmaan sisältyvistä veloista on jo suoritettu ohjelman mukaisesti ja raukeamisseuraamuksesta poikkeamiseen on tämän vuoksi erityinen syy. Jos suurin osa velallisen yksityistalouteen liittyvien velkojen velkojista on jo saanut ohjelman mukaiset suoritukset saatavistaan, oikeustilan muuttuminen yritystoiminnan saneerauksen vuoksi ei välttämättä ole perusteltua.

¹¹ Niemi-Kiesiläinen, s. 64.

5.3 Velkajärjestelyn suhde konkurssiin

Jos velkoja on hakenut velallisen asettamista konkurssiin ja velallinen ennen konkurssiin asettamista hakee velkajärjestelyä, konkurssihakemuksen käsittely on VJL 20 §:n mukaan lykättävä, kunnes päätös velkajärjestelyn aloittamisesta on tehty. Samoin on meneteltävä, jos velkoja hakee velallisen asettamista konkurssiin velallisen velkajärjestelyä koskevan hakemuksen ollessa vireillä. Konkursihakemus raukeaa, jos velkajärjestely päätetään aloittaa. Velkajärjestelyn aloittamisen jälkeen tehty konkurssihakemus velkajärjestelyn piiriin kuuluvasta velasta on tehoton.¹²

VJL 50.3 §:n mukaan konkurssissa olevan velallisen velkajärjestelyhakemus voidaan ottaa tutkittavaksi vasta sitten, kun konkurssissa on vahvistettu pesäluettelo. Tällöin konkurssissa on saatu riittävä selvyys siitä, mitä velallisen omaisuutta (esim. velan vakuutena oleva omistusasunto) kuuluu konkurssitöntöönpanon piiriin, eikä velkajärjestelyhakemuksen käsittelylle ole konkurssista johuttavaa estettä.

6. MAKSUKYVYTTÖMYYSJÄRJESTELMIEN KEHITTÄMINEN

6.1 Asumisen suoja

Velallisella on mahdollisuus säilyttää omistusasuntonsa yksityishenkilön velkajärjestelyssä. Asunnon säilyttääkseen velallisen on pystyttävä maksamaan – tarvittaessa velkajärjestelykeinoja soveltaen – sekä vakuusvelka että tavallisia velkojaan tavallisten velkojen *vähimmäiskertymää* vastaava määrä. Velkajärjestelykeinojen – vakuusvelkaan kohdistuvien velan maksuaikataulun muuttamisen ja luottokustannusten alentamisen – lisäksi asunnon säilyttämistä voidaan edistää mahdollisuudella määrätä tavallisten velkojen maksuaika enintään kymmenen vuoden pituiseksi. Asunnon suoja velkajärjestelyssä pidetään hyvänä ja toimivana järjestelmänä.¹³ Yrittäjän asunnon ollessa yrityksen velkojen vakuutena YSL ei mahdollista velkajärjestelykeinojen soveltamista samassa laajuudessa kuin VJL. Elinkeinoharjoittaja voi säilyttää asuntonsa saneerausmenettelyssä, mutta jos asunnossa on velatonta arvoa, konkurssivertailusta seuraa, että velallisen on maksettava tavallisia velkojaan asunnon velatonta arvoa vastaava määrä. Vaikka yritys olisi elinkelpoinen, syntyy tilanteita, joissa velallinen ei yritystoimintaa lopettamatta voi turvautua VJL:n mukaiseen asumisen suojaan.

¹² HE 183/1992, s. 60.

¹³ Maksukyvyttömyystyöryhmän mietintö, s. 17.

Maksukyvyttömyystyöryhmän mietinnössä¹³ on arvioitu sitä, voitaisiinko omistusasunto saattaa ns. erottamisedun piiriin, eli katsoa sellaiseksi velallisen omaisuudeksi, jota ei voi ulosmitata tai konkurssissa käyttää velkojen suoritukseksi. Mietinnön mukaan tämä tarkoittaisi joko realisointikieltoa tai panttausrajoituksia, joita ei pidetä toteuttamiskelpoisina. Työryhmän näkemyksen mukaan velallisen omistusasunnon säilyttäminen voitaisiin ratkaista konkurssin alettua sillä, että tuomioistuin varaisi velalliselle konkurssihakemuksen vireille tultua mahdollisuuden velkajärjestelyhakemuksen tekemiseen ennen kuin päätös konkurssiin asettamisesta tehdään.¹⁴

6.2 Kannustaminen lisätulojen hankkimiseen

Yksityishenkilön velkajärjestelyyn kuuluu lisäsuoritusvelvollisuus, jolla otetaan huomioon se, että velallisen maksukyky voi maksuohjelman aikana muuttua maksuohjelmassa vahvistettua paremmaksi. Lisäsuoritusjärjestelmällä toteutetaan velkajärjestelyn peruseriaa siitä, että velallisen on käytettävä koko maksukykynsä velkojensa maksuun. Toisaalta järjestelmän tavoitteena on myös kannustaa velallista hankkimaan lisätuloja.

1.1.2007 tuli voimaan VJL 35 a §:n muutos, jolla lisäsuoritusjärjestelmän kannustavuutta on pyritty lisäämään siten, että myös yrittäjät kokisivat järjestelyn nykyistä tarkoituksenmukaisemmaksi.¹⁵ Lisäsuoritusvelvollisuutta on lievennetty siten, että aiemman kahden kolmasosan sijasta velallisen on nyt käytettävä lisätuloistaan *puolet* velkojen maksuun. Jos velallisen tulot kasvavat maksuohjelmaan merkittäviin tuloihin verrattuna kalenterivuoden aikana vähintään 831 euroa, velallisen on käytettävä velkojensa suoritukseksi puolet 831 euroa ylittävästä osasta. Lisäksi velallisen lisätuloista vähennetään ensin sellaiset työmatkakulut ja muut välittömästi tulojen hankkimisesta aiheutuneet menot, joita ei ole otettu huomioon maksuohjelmassa.

Myös saneerausohjelmiin sisällytetään lisäsuorituksia koskevia määräyksiä ohjelman voimassaoloaikana kertyvän voiton käyttämisestä. Velallisen on maksettava velkojille lisäsuorituksia, jos velallisen taloudellinen asema ohjelman aikana paranee. Sellaisia varoja, jotka velallinen kohtuudella tarvitsee toiminnan jatkamiseen, ei voida määrätä maksettavaksi lisäsuorituksina.

¹³ Maksukyvyttömyystyöryhmän mietintö, s. 15.

¹⁴ Maksukyvyttömyystyöryhmän mietintö, s. 16.

¹⁵ HE 30/2006, s. 6.

1.6.2007 voimaan tulevassa YSL:n muutoksessa lisäsuorituksia koskeva määräys on säädetty pakolliseksi (YSL 44.4§).¹⁶ Ohjelmassa voidaan esimerkiksi määrätä, että velallisen taloudellisen tilanteen kehittymistä ohjelman aikana tarkastellaan kokonaisuutena (esimerkiksi ohjelmaan mahdollisesti liitetyn ennusteen pohjalta), koska tilikausittain määräytyvä maksuvelvollisuus ei välttämättä johda oikeudenmukaiseen lopputulokseen.¹⁷ Yrityksen saneerauksessa voitonjakoon vaikuttaa myös YSL 58 §:ssä oleva varojenjakokiello.

6.3. Lopuksi

Yrittäjän taloudellisen ahdingon todellista sisältöä on usein vaikea hahmottaa. Osaaminen, jolla yrittäjiä autetaan alkuun tai kasvamaan, ei yleensä sovellu vakavien taloudellisten ongelmien kohtaamiseen, niiden analysointiin tai ratkaisemiseen. Viimeisten viidentoista vuoden aikana toteutettujen lainsäädäntöhankkeiden seurauksena maassamme on nykyaikainen maksukyvyttömyyssäännöstö, jota myös seurataan ja uudistetaan. Toisaalta on tunnettua, että yrityksissä ei useinkaan tiedetä riittävästi mahdollisuuksista maksukyvyttömyyden uhatessa ja että ongelmiin ei puututa riittävän ajoissa. Lainsäädännössäkin on epäkohtia: esimerkiksi itsensä työllistävä pienyrittäjä voi velkaongelmineen joutua väliinputoajaksi yksityishenkilön velkajärjestelyn ja yrityssaneerauksen välisellä raja-alueella jääden ilman kummankaan menettelyn tarjoamia mahdollisuuksia. Koska yrittäjät yleensä jäävät yksityishenkilöille tarkoitettujen neuvontapalvelujen ulkopuolelle, olisi yrittäjiin kohdistuvaa tiedottamista ja neuvontapalveluja kehitettävä juuri vakavien ongelmatilanteiden varalta ja tarpeettomien haittavaikutusten ehkäisemiseksi.

¹⁶ HE 152/2006, s. 43.

¹⁷ HE 152/2006, s. 62.